

آشنایی با ورزش شمشیربازی

بازی با شمشیر

در زمان‌های قدیم، شمشیر وسیله‌ای برای نبرد محسوب می‌شد. انسان باستان برای مبارزه با حیوانات وحشی و اقوام مهاجم نمی‌توانست به دست‌های خالی اکتفا کند. او به محض آنکه به ارزش سلاح‌های تیز و برنده پی برد، کوشید این سلاح‌ها را با بهترین مواد بسازد. اولین شمشیرها از مفرغ و برنز ساخته شدند، ولی بعدها با کشف آهن، استفاده از این آلیاژها منسوخ شد. **۱**

شمشیربازی، از نبردهای باستانی تا ورزش نوین

در موزه‌ای در ژاپن، شمشیری به نام «روزا نارینو» نگهداری می‌شود که دو هزار سال عمر دارد. همچنین نقش برجسته‌ای مربوط به ۱۲۰۰ ق.م در مصر وجود دارد که رامسس سوم، فرعون مصر، را در حال مسابقه شمشیربازی نشان می‌دهد. در این تصویر، شمشیربازان از نوعی ماسک محافظ صورت نیز استفاده می‌کردند. بعدها رومی‌ها و مسلمانان در تولید شمشیر پیشرفت زیادی کردند. شمشیر در اسلام چنان اهمیتی داشت که احادیث فراوانی در مورد آن نقل شده است. از جمله احادیث مزبور این سخن پیامبر(ص) است: «بهشت زیر سایه شمشیرهاست و ذوالفقار علی از همه شمشیرها برنده‌تر است.»

قرن‌ها بعد و در قرن پانزدهم میلادی، در ایتالیا برای نخستین بار مسابقات شمشیربازی مورد توجه قرار گرفت. ایتالیایی‌ها برای تمرین از شمشیرهایی استفاده می‌کردند که برخلاف شمشیرهای روزگار گذشته خود، تیغه برنده نداشت. با آغاز رنسانس در ایتالیا، بسیاری از آداب و رسوم ایتالیا در سراسر اروپا گسترش یافت و اسپانیا و فرانسه نیز نخستین مدارس شمشیربازی خود را افتتاح کردند. با پیشرفت در تولید سلاح‌های آتشین، از قرن هفدهم استفاده از شمشیر در نبردها کم‌رنگ شد. از آن پس، باشگاه‌های زیادی در سراسر اروپا به آموزش شمشیربازی، که دیگر به یک ورزش تبدیل شده بود، پرداختند. در این باشگاه‌ها دکمه‌ای به نوک شمشیر متصل می‌کردند تا خطر آن را کاهش دهد. با گذشت زمان،

شمشیرها سبک‌تر و کم‌خطرتر شدند، اما قوانین کلی شمشیربازی تغییر نکرد. شمشیربازی از اولین دوره المپیک جزء بازی‌ها بوده و تا امروز نیز به عنوان ورزش مطرح است.

پیست شمشیربازی

محل برگزاری مسابقات شمشیربازی «پیست» نام دارد که مستطیلی است به طول ۱۴ متر و عرض ۱/۸ تا ۲ متر. خطی در مرکز پیست، آن را به دو مستطیل به طول ۹ متر تقسیم می‌کند. در دو انتهای پیست خطوطی به نام خطوط گارد کشیده شده‌اند تا بازیکنان متوجه موقعیت خود بشوند. زیرا اگر آن‌ها از خط انتهایی پیست عبور کنند، یک امتیاز به حریفشان داده می‌شود.

نقش زمان و حق تقدم در شمشیربازی

با توجه به خطرات احتمالی‌ای که هنگام ضربه زدن هم‌زمان دو شمشیرباز به یکدیگر وجود داشت، از ابتدای شکل‌گیری شمشیربازی نوین مقرر شد که ضرباتی مورد قبول واقع شوند که ابتدا زده شده باشند. این موضوع در آغاز به صورت یک قرارداد بین دو شمشیرباز بود، اما بعدها به قانون تبدیل شد. در حال

حاضر ضرباتی را که در فاصله زمانی کمتر از ۰/۰۴ ثانیه به دو شمشیرباز وارد می‌شوند، «هم‌زمان» می‌نامند. اما اگر فاصله زمانی ضربه‌ها از ۰/۰۴ ثانیه بیشتر شود، شمشیربازی که اولین ضربه را زده است، به‌عنوان زنده ضربه و صاحب امتیاز شناخته خواهد شد.

انواع اسلحه‌های شمشیربازی

در حال حاضر، در مسابقات شمشیربازی از شمشیرهای اِپه، سامبر، و فلوره استفاده می‌شود.

فلوره

شمشیری است به وزن ۵۰۰ گرم و طول ۹۰ سانتی‌متر که ۷۰ سانتی‌متر آن مربوط به تیغه فلوره و ۲۰ سانتی‌متر متعلق به دسته و گارد محافظ است. تیغه فلوره مربعی‌شکل و جنس آن آلیاژی فنی از فولاد است. در نوک تیغه فلوره دکمه‌ای وجود دارد که در صورت وارد شدن ضربه‌ای با نیروی مناسب به بدن حریف، ضربه را روی دستگاه مخصوص ثبت می‌کند. منظور از ضربه و نیروی مناسب، ضربه‌ای است که به صورت تهاجمی و نفوذی بر حریف وارد می‌شود و قدرت آن ۴/۹ نیوتن (فشاری معادل ۵۰۰ گرم) است. در فلوره ضرباتی

شمشیربازی در ایران

اولین کسی که در ایران به آموزش شمشیربازی نوین پرداخت، **میرمهدی خان ورزنده** بود که شمشیربازی را در شهر استانبول آموخته بود. ورزنده پس از تأسیس «دارالمعلمین ورزش» به آموزش شمشیربازی مشغول شد. یکی از مدرسی که شاگردان آن به آموختن شمشیربازی نیاز داشتند، «مدرسه نظام» بود و این رشته جدید به سرعت در برنامه آموزشی مدرسه نظام قرار گرفت. «فدراسیون شمشیربازی ایران» در سال ۱۳۲۸ تأسیس شد. در سال ۱۳۴۵ به کمک رییس فدراسیون جهانی شمشیربازی، **بیژن زرنگار، عباس افضلی و شاپور زرنگار** برای گذراندن دوره عالی مربیگری شمشیربازی به فرانسه رفتند. آن‌ها با آموختن اصول نوین شمشیربازی، پایه‌گذار درخشش ورزشکاران ایران طی سال‌های بعد شدند. در دهه ۱۳۵۰، **هوشمند الماسی** به ریاست کنفدراسیون شمشیربازی آسیا برگزیده شد. تیم‌های زنان و مردان ایران هم در آسیا درخشان ظاهر شدند و در رقابت‌های قهرمانی آسیا در تهران و «بازی‌های آسیایی تهران» (۱۳۵۳ش / ۱۹۷۴م) مدال‌های فراوانی به دست آوردند. بهترین نتایج برای تیم ایران در سال ۱۳۵۳ حاصل آمد؛ زمانی که شمشیربازان کشورمان توانستند ۱۶ مدال طلا، ۳ نقره و ۷ برنز کسب کنند. در سال ۱۳۵۹ وقفه‌ای ۱۰ ساله در کار فدراسیون به وجود آمد. پس از آن فعالیت‌های این فدراسیون مجدداً از سر گرفته شد و شمشیربازی به تدریج پیشرفت کرد.

اپه

اسلحه‌ای که در زمان‌های قدیم وسیله‌ای برای دوئل (نبرد تن‌به‌تن) بود. همان‌گونه که در دوئل، هیچ ترتیبی برای ضربه زدن وجود نداشت، اپه نیز تنها مسابقه‌ای است که در آن دو بازیکن به‌طور هم‌زمان می‌توانند به بدن هم‌ضربه وارد کنند و هر دو نیز امتیاز بگیرند. مثلاً اگر یک بازیکن «۲-۴» جلو باشد، یک ضربهٔ دوبله (ضربهٔ هم‌زمان دو نفر به هم) سبب پیروزی «۳-۵» بازیکنی می‌شود که از رقیب پیش بوده است. طول شمشیر اپه ۹۰ سانتی‌متر است که ۲۰ سانتی‌متر آن به بخش دسته مربوط می‌شود. گارد اپه بسیار بزرگ‌تر از فلوره و تیغهٔ آن نیز مثلثی شکل است. این تیغه دقیقاً در مرکز گارد محافظ قرار ندارد و از آن کمی فاصله دارد. وزن اپه در سنگین‌ترین حالت ۷۷۰ گرم است، اما معمولاً در مسابقات از «اپه‌هایی» استفاده می‌شود که وزن آن‌ها ۳۵۰ تا ۴۰۰ گرم است. کودکان شمشیربازی که سن آن‌ها کمتر از ۱۲ سال باشد، از شمشیرهای کوتاه‌تر و سبک‌تر استفاده می‌کنند. در اپه ضرباتی باعث کسب امتیاز می‌شوند که فشاری معادل ۷/۴ نیوتن (۷۵۰ گرم) به حریف وارد کنند. در شمشیربازی با اپه ضربه زدن به تمام قسمت‌های بدن مجاز است.

اصطلاحات تخصصی

آپل: کوبیدن پای راست شمشیرباز بر زمین به‌طور ناگهانی و شدید. این عمل به منظور برهم زدن تمرکز رقیب انجام می‌شود.

اتک: شمشیرباز دست خود را پیش می‌آورد و حالت حمله به خود می‌گیرد و آن‌گاه حمله می‌کند.

لانژ: حرکت ناگهانی شمشیرباز به سمت جلو.

فلش: حملهٔ یک شمشیرباز هم‌زمان با دویدن.

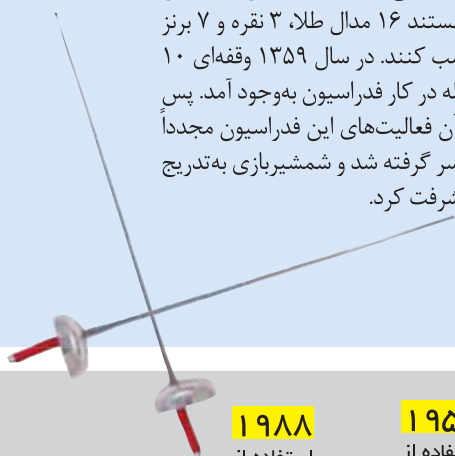
امتیاز دارند که به جاهایی غیر از دست، پا و سر برخورد کنند؛ یعنی ضربات باید به قسمت بالایی محل اتصال ران به لگن، سینه و شکم، پشت و پهلوهایی رقیب وارد شوند. در مسابقات فلوره، قضاوت به‌عهدهٔ سرداور است.

سابر

اسلحهٔ سابری تنها اسلحه‌ای است که نوک آن دکمه ندارد. نوک آن کمی پهن است و به‌صورت حلقه روی خودش تا شده است. گارد سابری نیز دور دست را می‌پوشاند. این گارد ۱۷ سانتی‌متر طول و ۱۵ سانتی‌متر قطر دارد (پهنای گارد = عرض گارد که ۱۵ سانتی‌متر است).

طول سابری ۸۸ سانتی‌متر است و با این اسلحه می‌توان به تمام قسمت‌های بالای کتفالهٔ ران ضربه وارد کرد. این ضربات را هم می‌توان با نوک شمشیر زد و هم به‌صورت برشی با پهلوی تیغه.

هنگامی که ضربه با بغل تیغه وارد می‌شود، زاویهٔ بین دست و تیغه باید ۱۳۵ درجه باشد. مسابقات سابری را هم یک سرداور قضاوت می‌کند.

۱۹۸۸

استفاده از دستگاه‌های ابزارهای الکترونیک در مسابقات سابری مرسوم شد.

۱۹۵۷

استفاده از دستگاه‌های الکترونیکی متصل به شمشیر اپه آغاز شد.

۱۹۱۴

با نظارت دکتر بلانانگی، ریاست کمیتهٔ سابری، فدراسیون جهانی، قوانین سابری و اپه به تصویب رسیدند.

۱۹۳۶

تجهیزات الکترونیکی وارد مسابقات شدند. این تحول برای نخستین‌بار در رقابت‌های فلوره پدید آمد.

۱۹۱۳

فدراسیون جهانی در ۲۹ نوامبر در پاریس تشکیل شد. این فدراسیون «FIE» نام گرفت که مخفف حروف اول کلمات «فدراسیون بین‌المللی شمشیربازی» است.

۱۸۹۲

اولین مقررات مربوط به اپه در فرانسه تصویب شد.